

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın Sovyetler'e mektubu

Hazırlayan: Dr. Mehmet Perinçek

Ülkemizin önde gelen şairlerinden Fazıl Hüsnü Dağlarca (1914-2008), sadece Türkiye’de değil, Sovyetler Birliği’nde de büyük değer görmüştür. SSCB’de Yunus Emre ve Nâzım Hikmet gibi Türk ve dünya şiirinin büyük ustaları arasında sayılan Dağlarca’nın eserleri Rusçaya da çevrilmiştir. Sovyetler Birliği’nde Dağlarca’nın toplumcu, ilerici, yurtsever yönleri, emperyalist saldırıya ve Batı’nın bireyciliğine karşı çıkışı vurgulanmış, Türk geleneksel şiirinden de beslenen kendine özgü derin karakterinin altı çizilmiştir.¹

Dergimizin bu ayki sayısının “Tarihimizden Belgeler” sayfalarında Fazıl Hüsnü Dağlarca’nın SSCB ziyareti sonrası Sovyet yetkililerine gönderdiği 7 Nisan 1973 tarihli mektubu sizlerle paylaşacağız. Ancak bu mektubun tam metnini sunmadan önce Fazıl Hüsnü Dağlarca’nın adının başka Sovyet raporlarında da geçtiğini belirtelim.

Örneğin; Dağıstan (Avar) kökenli ünlü Sovyet şair Resul Hamzatov (1923-2003), 4-15 Mayıs 1969 tarihleri arasında gerçekleşen İstanbul ziyareti sırasında Dağlarca’yı görmeye gitmiştir. SSCB İstanbul Konsolosu Z. Y. Hüseyinzade’nin de eşlik ettiği görüşmede Sovyet şair, Dağlarca’yı ülkesinde yapılacak olan Puşkin Okumaları’na davet etmiş, Dağlarca da bu daveti kabul etmiştir. Konsolos Yardımcısı V. Kulik, 24 Mayıs 1969 tarihinde yazdığı raporda Dağlarca’nın vizesini de aldığını belirtmiştir. Kulik, raporunda Dağlarca’nın ABD’ye de davet edildiğinin, ancak Amerikalıların verdiği 10 bin Türk Lirası ödülü² olsa da Türk şairin daveti ret ettiğinin altını çizmiştir.³ Haziran ayında Dağlarca, Puşkin’in 170. doğum günü sebebiyle düzenlenen SSCB’deki etkinliklere katılmıştır.⁴

İstanbul Konsolosu Z. Y. Hüseyinzade, Dağlarca’yı 23 Ekim 1969 günü de ziyaret eder. Dağlarca’nın Beyazıt’taki kitabevin-

- 1 Bkz. Fazıl Hüsnü Dağlarca, **Çetiryohkırılaya Ptitsa**, Raduga, Moskva, 1984, s.5-14 (Tevfik Melikov’un “Poetiçeskiy Mir Fazıla Hüsnü Dağlarca” (Fazıl Hüsnü Dağlarca’nın Şiir Dünyası) başlıklı önsözü); Valeh Rzayev, “Bolşe, Çem Mir”, **Literaturnaya Gazeta**, No. 24 (5038), 12 Haziran 1985, s.15.
- 2 Dağlarca, 1967 yılında ABD’deki Uluslararası Şiir Forumu’nda Yaşayan En İyi Türk Şairi seçilmiştir. Bahsedilen ödül bu olmalıdır.
- 3 Resul Hamzatov’un İstanbul ziyaretine dair raporun ilgili kısmı için bkz. **Rusya Edebiyat Sanat Devlet Arşivi (RGALİ)** fond 631, liste 27, dosya 731, yaprak 42.
- 4 Sovyet basınında Dağlarca’nın etkinliklere katıldığına ve konuşma yaptığına dair çıkan bir haber için bkz. Sergey Abramov, “V Mihaylovskom, U Puşkına...”, **Literaturnaya Gazeta**, No. 23 (4205), 4 Haziran 1969, s.2.

de gerçekleşen görüşme, Sovyet konsolosun 24 Ekim 1969 tarihli raporuna konu olmuştur.

Türk şair, görüşmede Puşkin etkinlikleri için gittiği Sovyetler Birliği ziyaretinin hâlâ etkisi altında bulunduğunu ifade etmiştir. Dağlarca'ya göre bir Sovyet yazarının büyük eserler yaratmak için konu yokluğundan yakınması mümkün değildir. Sovyetler'de hayat capcanlıdır, emekçi halk her yerde halkı ve vatani için refah üretmektedir. Dağlarca, SSCB'nin kendi tarihi, geleneği ve adetleri olan farklı halkları bir amaç etrafında birleştiren tek devlet olduğunu da vurgulamıştır.

Dağlarca, Sovyet konsolosuna SSCB'de her gün yeni şiirler yazdığını, Türkiye'ye onlarca şiirle döndüğünü ve yakında bunları kitaplaştıracacağını belirtmiştir. Türk şair, kitabının el yazmalarını kontrol amacıyla avukatına verdiğini de sözlerine ekler. Eğer avukatı iktidar tarafından "komünist propaganda" olarak yorumlanabilecek fikirler bulursa bu bölümleri kitabından çıkarmak zorunda kalacaktır. Ancak Dağlarca, bu el yazmalarını Moskova'da anlaştıkları üzere tamamının Rusça olarak basılması için SSCB Yazarlar Birliği'ne gönderme niyetindedir.⁵

Fazıl Hüsnü Dağlarca, Uluslararası Çocuk ve Gençlik Yazarları Buluşması'na (19-26 Mart) katılmak üzere 1973 yılında tekrar Sovyetler Birliği'ne gidecektir. Dağlarca, uluslararası toplantının ilk günü bir konuşma da yapar. Ayrıca Türk şairin önerisi üzerine buluşmanın katılımcıları Lenin'in Mozolesi'ne çelenk de bırakmıştır.⁶

Dağlarca, ülkesine döndükten sonra Sovyet çocuk edebiyatının önemli yazarlarından, şair, senarist, dramaturg, Sovyet ve Rus milli marşlarının söz yazarı S. V. Mihalkov'a (1913-2009) bir mektup gönderir. Mihalkov, o sırada Moskova'daki uluslararası buluşmanın Organizasyon Komitesi'nin, SSCB Yazarlar Birliği'nin Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Konseyi'nin ve Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti Yazarlar Birliği'nin başkanlığını yapmaktadır.

Dağlarca'nın daktilo metni mektubunun ıslak imzalı Türkçe orijinali ve Rusça çevirisi Rusya Edebiyat Sanat Devlet Arşivi'nde (RGALİ) fond 631, liste 27, dosya 1512, yaparak 10-11 numaralarıyla saklı bulunmaktadır:

“İstanbul, 7 Nisan 1973

Sayın Mihalkov Sergey,

Moskova'daki Dünya Çocuk Edebiyatı Kongresi'nden yurduma dönmüş bulunmaktayım. Bütün gördüklerim için, karşılaştığım konukseverlik için teşekkür ederim.

Kılavuzluğumu yapan Vera Feonova'dan⁷, Ekber Babayef'den⁸, Tevfik Melikov'dan⁹ çok memnun kaldım. Biz Türkler, bir dostluğu yine bir dostlukla selamlamak isteriz. Kendi dar olanaklarım içinde kalmak zorunluğu ile bu üç aziz dostumdan yalnız en yaşlısını, Ekber Babayef'i, Cumhuriyetimizin 50. yıldönümü dolayısıyla -her- türlü ihtiyaçları tarafımdan giderilmek üzere 14 gün için Türkiye'deki gösterilere çağırılmama müsaade eder misiniz?

5 Görüşmenin zabitleri için bkz. **RGALİ** fond 631, liste 27, dosya 731, yaprak 59. Dağlarca'nın SSCB günlerinde yazdığı bu şiirler, Türkiye'de o yıllarda yayımlanmamış, bunlardan bazıları ilk olarak 1984 yılında Sovyetler Birliği'nde Rusça olarak çıkmıştır. Bkz. Fazıl Hüsnü Dağlarca, age, s.182-197. "Oralarda" başlıklı eserin Türkiye'de basılması Sovyet baskısından sonradır. Bkz. Fazıl Hüsnü Dağlarca, **Bütün Şiirleri**, c.3, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2012, s.547-604.

6 "Derjava Detsva", **Literaturnaya Gazeta**, No. 13 (4403), 28 Mart 1973, s.2. Dağlarca, Ekim 1979'da Moskova'da toplanan II. Uluslararası Çocuk ve Gençlik Yazarları Buluşması'na da katılmıştır. Bkz. V. Jukova, T. Arhangelskaya, "Deti - Naşe Buduşeye", **Literaturnaya Gazeta**, No. 43 (4745), 24 Ekim 1979, s.2.

7 Sovyet/Rus Türkolog, çevirmen.

8 Ekber Babayev, Nâzım Hikmet'in birçok eserini Rusçaya kazandırmış, Türk şairin eserlerini derlemiş ve onun hakkında önemli kitap ve makaleler kaleme almıştır.

9 Azeri kökenli Türkolog, şair, çevirmen. İleriki yıllarda Dağlarca'nın eserlerini de Rusça olarak derleyip yayımlayacaktır.

22.9.1973 cumartesi gününden 6.10.1973 cumartesi gününe kadar. Kısacık bir gezi. Cumartesi günleri Sovyetler Birliği uçaklarının Ankara ve İstanbul'a geliş gidiş günleridir. Türk Dil Kurumu Bayramını da kapsamaktadır. Olumlu karşılığımız beni sevindirecektir.

Bu vesile ile sizin 60. yılınızı ta Türkiye'den bir daha kutlamakla kıvanç duymaktayım.

Derin saygılarımla.

Fazıl Hüsnü Dağlarca

(İmza)

“KİTAP” Betikevi

Büyük Reşitpaşa Cd. 28

Beyazıt – İstanbul – Türkiye”¹⁰

Dağlarca'nın 1935-1981 yılları arasındaki şiirlerini kapsayan “Çetryohkrılaya Ptıtsa” (Dört Kanatlı Kuş) (Derleyen: Tefük Melikov, Moskova, 1984) başlıklı Rusça şiir kitabının kapağı. Kitap, Dağlarca'nın Sovyetler'de basılan ilk ayrı şiir derlemesidir. Dağlarca'nın 1968-1972 yılları arasında SSCB'de yazdığı şiirlerden oluşan, Türkiye'de daha sonra basılacak olan “Oralarda” (Tam) isimli kitabından bazı şiirler de ilk kez bu derlemede yer almıştır.

10 RGALİ fond 631, liste 27, dosya 1512, yaprak 10.